

Інноваційно-інвестиційна модель розвитку підприємств цукробурякового підкомплексу.

Постановка проблеми. Сьогодні в умовах фінансової кризи та низького рівня інвестиційної активності в агропромисловому секторі економіки України однією із ключових проблем є пошук і реалізація дієвої стратегії та моделі інвестиційно-інноваційного розвитку цукробурякового підкомплексу. Особливої актуальності набувають питання вдосконалення принципів, методів і підходів щодо інвестиційного забезпечення інноваційних процесів у вище вказаному підкомплексі, раціоналізації механізму управління фінансово-економічною підсистемою підприємств підкомплексу, а також обґрунтування оцінки доцільності здійснення інвестування в інноваційні проекти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми покращення розвитку інвестиційно-інноваційної діяльності в цукробуряковому підкомплексі України розглядаються широким колом економістів-аграрників. Особливої уваги заслуговують праці таких вчених, як П.Саблук, В.Юрчишин, О.Шпичак, В.Яценко та ін. Проте нині залишається невирішеною значна кількість питань, пов'язаних із формування й запровадження інноваційно-інвестиційної моделі розвитку підприємств цукробурякового підкомплексу.

Метою даного дослідження є визначення теоретичних і практичних підходів щодо розробки інноваційно-інвестиційної моделі розвитку підприємств цукробурякового підкомплексу, яка б сприяла, в першу чергу, отриманню максимальних прибутків від реалізації цукру і відповідно збільшуючи відрахування до інноваційно-інвестиційних фондів підтримки діяльності підприємств підкомплексу.

Виклад основного матеріалу. Сучасний стан розвитку цукробурякового підкомплексу в Україні потребує розв'язання низки проблем, пов'язаних з переходом більшості підприємств на інноваційний шлях розвитку, спрямований на виробництво і реалізацію конкурентноздатної продукції.

Наявність в Україні галузевої диференціації підприємств та значних диспропорцій в їх інноваційному розвитку спричинили неоднаковість інноваційного потенціалу галузей, великий діапазон відмінностей між ними, що зумовлює додаткові труднощі у ринкових відносинах підприємств тієї чи іншої галузі агропромислового комплексу.

Необхідно зазначити, що на сьогоднішній день формування структури інноваційної системи на міжгалузевому та галузевому рівнях відбувається без врахування пріоритетності розвитку галузей агропромислового комплексу та з високим рівнем системної дезорганізації, що негативно впливає на стан функціонування інноваційного аграрного ринку. Відомо, що існують фактори, які значно стримують інноваційну діяльність сучасних підприємств. На думку експертів, основними стримуючими факторами є: відсутність фінансування (85,7%), великі затрати (40,3%), великі кредитні ставки (38,7%), значний економічний ризик (24,1%), проблеми з сировиною і матеріалами (29,2%), недосконала законодавча база (31,5%) [1].

На сучасному етапі інноваційний процес стає багатогранним, поєднуючи технологічні, організаційні, економічні та соціальні нововведення, завдяки яким формується нова модель використання людського капіталу.

Загальну картину розвитку інноваційних процесів в Україні визначають такі високотехнологічні галузі економіки, як харчова промисловість та переробка сільськогосподарських продуктів; машинобудування; легка промисловість; металургія; хімічна промисловість. Вказані вище галузі охоплюють близько 80% усіх інноваційних підприємств і, як правило, відрізняються рівнем інноваційної активності, який на 3-5% перевищує середній рівень активності підприємств у промисловості країни в цілому.

Отже, найважливішим завданням, яке пов'язане з поживленням виробництва, є активізація реального інвестування, що забезпечуватиме виробництво конкурентоспроможної продукції на світових і внутрішніх ринках.

Активізація інноваційної діяльності в усіх галузях і сферах економіки залежить не тільки від сприятливості інвестиційного чи інноваційного клімату, який може створити держава, але і від ступеня готовності господарюючих суб'єктів до розробки і впровадження нововведень, здатності аналізувати інноваційні проекти.

Головним питанням, яке потребує негайного вирішення є знаходження джерел інвестиційних ресурсів та формування механізмів їх мобілізації. Недостатність фінансових ресурсів значно знижує інноваційну активність сучасних підприємств.

Повноцінний розвиток ринкових відносин а агропромислову виробництві не може відбуватися при повному невтручанні держави в дану сферу економіки, адже кардинальні перетворення у формуванні матеріально-технічної бази можливі як за умови дотримання ринкових принципів функціонування підприємств так і значної підтримки держави.

Стимулювання інноваційної діяльності в агропромисловому виробництві, особливо в харчовій промисловості та переробці сільськогосподарських продуктів - є одним з найважливіших завдань держави.

До того ж вище зазначене зумовлене: необхідністю глибоких структурних перетворень у високотехнологічних галузях економіки, що заснована на експорті сировинних ресурсів та імпорті машин і обладнання; високим ступеням зносу основних фондів, перш за все обладнання; різким зменшенням обсягів інвестицій в промисловість; потребою в нових знаннях і технологіях, які забезпечують випуск конкурентоспроможної на світовому ринку продукції; необхідністю збереження і розвитку науково-технічного потенціалу та інноваційного підприємництва, запобігання відтоку інтелектуальної власності і наукових кадрів за кордон, підвищення результативності наукової діяльності; проблемою створення нових робочих місць.

Державна інноваційна політика в цукробуряковому підкомплексі повинна бути спрямованою на подолання технічного відставання вітчизняного виробництва, переорієнтацією виробничого потенціалу на створення конкурентоспроможної продукції. Цьому сприятиме підвищення рівня відкритості багатьох підприємств до технологічних нововведень. Поки що найбільша схильність до нововведень характерна для галузей з виробництва коксу та нафтопереробної, металургійної та обробки металу [2], ніж в агропромисловому виробництві.

Тому, інвестиційні та інноваційні процеси слід розглядати не окремо, а в комплексі, що дозволяє стверджувати про необхідність побудови інноваційно-інвестиційної моделі розвитку цукробурякового підкомплексу, яка б складалася з двох взаємопов'язаних та взаємодіючих блоків: інвестиційного та інноваційного об'єднаних за єдиною системою принципів, методів та механізмів реалізації, критеріїв прийняття інноваційно-інвестиційних управлінських рішень.

Основними засадами ефективного формування зазначеної інноваційно-інвестиційної моделі, на нашу думку, мають бути:

1. Формування інвестиційного блоку моделі повинно здійснюватися з урахуванням стратегічного завдання переходу цукробурякового підкомплексу на інноваційний шлях розвитку, який передбачає, що цикл відтворення кожної одиниці капітальних вкладень повинен мати нововведення, поліпшувати технології виробництва з метою збільшення їх економічної та соціальної результативності.
2. Об'єктами управлінського впливу при реалізації вимог інноваційного типу відтворення повинні стати інвестиції (власні і залученні).
3. Інноваційність повинна стати вимогою до обирання інвестиційних пріоритетів розвитку цукробурякового підкомплексу.
4. Застосування додаткових адміністративно-правових стимулів і механізмів повинне здійснюватися з метою фінансової та організаційної підтримки науково-технічної діяльності.

Успішна реалізація інноваційно-інвестиційної моделі можлива за умови забезпечення таких вимог:

- узгодженість розмірів інвестицій, які можуть бути спрямовані на інновації, з ресурсним потенціалом регіону;
- узгодженість необхідності інновацій та можливих обсягів залучення інвестицій;
- оптимальність поєднання очікуваного досягнення прибутковості від вкладання інвестицій в інновації та потенційних ризиків і невизначеності в майбутньому періоді;
- визначення реальних часових рамок, для впровадження нововведень, які дають змогу залучати інвесторів які усвідомлюють цінність інновацій.

Отже, необхідність застосування інноваційно-інвестиційної моделі розвитку цукробурякового підкомплексу не викликає сумніву. Проте останню необхідно доповнити елементами орієнтування на постійний моніторинг змін можливостей інноваційного та інвестиційного ринків.

Реалізація інвестиційно-інноваційної моделі призведе не тільки до змін динаміки інвестиційних та інноваційних процесів, а й до зміни принципів їх реалізації, методів, механізмів, критеріїв прийняття управлінських рішень. Запровадження інноваційно-інвестиційної моделі дозволить системно вирішувати проблеми, що виникають при зміні методів і підходів до інвестиційного забезпечення інноваційних процесів, раціоналізації механізму управління залучення інвестицій та реалізації на цій основі механізмів структурно-інноваційного оновлення цукробурякового підкомплексу. Саме від його успішного функціонування залежить ефективність реалізації пріоритетних напрямів інвестування з урахуванням інноваційної спрямованості, що є одним з головних аспектів забезпечення сталого економічного зростання підприємств підкомплексу.

Ефективність моделі інноваційно-інвестиційного розвитку цукробурякового підкомплексу залежить, на нашу думку, від злагодженої роботи складових загальної системи забезпечення формування й запровадження інноваційно-інвестиційної моделі розвитку підприємств цукробурякового підкомплексу (рис. 1).

Розглянемо складові елементи інноваційно-інвестиційної моделі розвитку цукробурякового підкомплексу:

1. Механізми державного забезпечення регулювання інноваційних та інвестиційних процесів:
 - здійснення податкової, кредитно-грошової, інвестиційної політики;

- правове регулювання, забезпечення стабільності законодавчої бази;
- стимулювання конкуренції та обмеження монополій;
- інформатизація підприємств, стандартизація і сертифікація продукції та послуг;
- розробка та впровадження критичних технологій для розвитку цукробурякового підкомплексу;
- прогнозування, програмування, управління інноваціями та витрачанням на це державних коштів;
- державні закупівлі та замовлення;
- ініціювання інноваційних процесів;
- пряме державне фінансування розробок, комерціалізація та впровадження інновацій;
- опосередкована підтримка шляхом запровадження пільг і стимулів інвестування в науку і техніку, освоєння нововведень.

Фінансово-економічне забезпечення впровадження та використання інновацій:

- суб'єкти господарювання реального сектору економіки та фінансової сфери незалежно від організаційно-правової форми та форми власності

Державне забезпечення регулювання інноваційно-інвестиційних процесів:

- органи законодавчої і виконавчої влади:
Верховна Рада,
адміністративні органи державної влади,
Кабінет Міністрів, у т.ч.
усі галузеві міністерства
(Міністерство промислової політики, Міністерство аграрної політики, Міністерство палива і енергетики),
Міністерство фінансів тощо

ФОРМУВАННЯ Й ЗАПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОЇ МОДЕЛІ РОЗВИТКУ ЦУКРОБУРЯКОВОГО ПІДКОМПЛЕКСУ

Інноваційне забезпечення:

- установи та організації сфери науки та наукового обслуговування

Кадрове забезпечення:

- установи та організації з підготовки та перепідготовки кадрів

Інформаційне забезпечення:

- науково-технічні бібліотеки; наукові видання;
засоби масової інформації

Рис.1. Загальна система забезпечення формування й запровадження інноваційно-інвестиційної моделі розвитку підприємств цукробурякового підкомплексу.

2. Управління інноваційними процесами:

- контроль з боку органів виконавчої влади на державному і регіональному рівнях і їх відповідальність за спрямування інвестицій в інноваційне оновлення виробництва;

- проведення стимулюючої фіскальної і податкової політики, моніторинг результативності та здійснення заходів з регулювання інноваційних процесів;

3. Організаційно-економічні функції держави щодо взаємодії з цукровим бізнесом:

- кооперування зусиль органів виконавчої влади і приватного бізнесу – участь у дослідженнях, прикладних розробках, організації впровадження у виробництво, фінансування;

- формування інфраструктури, зокрема інформаційного і кадрового забезпечення.

Як вже зазначалося, одним з основних факторів, що стримує інноваційний розвиток економіки країни є недостатність необхідних джерел фінансування.

Нажаль основними джерелами фінансування інноваційної діяльності високотехнологічних галузей залишаються власні фінансові ресурси, до яких, в першу чергу, відносяться чистий прибуток, який створюється після сплати дивідендів (нерозподілений прибуток), амортизаційні відрахування й акціонерний капітал підприємства.

На нашу думку, дієвим механізмом розв'язання даної проблеми в цукробуряковому підкомплексі є формування фондів підтримки інноваційно-інвестиційного розвитку галузі, які пропонується формувати за рахунок щоквартальних відрахувань від прибутку цукровиробників.

Отже, одним з основних результатів запровадження інноваційно-інвестиційної моделі діяльності підприємств досліджуваного підкомплексу в ринкових умовах має бути максимізація прибутку (формула (1)):

(1)

де: x_t – планова величина реалізації цукру товаровиробниками у відповідному кварталі маркетингового року, тис. т;

T – кількість планових періодів в маркетинговому році (в нашому випадку – чотири квартали);

P_t – ціна 1 т цукру у відповідному кварталі маркетингового року, грн.;

C_t – виробнича собівартість 1 т цукру у відповідному кварталі маркетингового року, грн.;

S_t – вартість зберігання 1 т цукру до реалізації у відповідному кварталі маркетингового року, грн.

Обмеженням загальної планової величини реалізації цукру товаровиробниками є прогнозна величина виробництва цукру, виходячи з можливостей постачальників сировини (формула (2)):

(2)

де: x_t – планова величина реалізації цукру товаровиробниками у відповідному кварталі маркетингового року, тис. т;

T – кількість планових періодів в маркетинговому році (в нашому випадку – чотири квартали);

W_0 – наявні запаси цукру на початок маркетингового року, тис. т;

Y_t – величина виробництва цукру у відповідному періоді t планового маркетингового року, тис. т;

W_{end} – величина прогнозованих запасів цукру на кінець планового періоду, тис. т.

Планова величина реалізації цукру для конкретного кварталу не може перевищувати суму загальних запасів на кінець попереднього періоду та виробленої продукції у відповідному кварталі (формула (3)):

(3)

Аналогом і навіть заміником попередньої умови може бути вимога щодо рівності між наявними запасами цукру і цукру, виробленого за досліджуваний період, за мінусом реалізованого за квартал та запасами цукру на кінець періоду (формула (4)):

(4)

Таким чином, одержуємо формалізоване обмеження максимальної місткості складів регіону (формула (5)):

(5)

де: V – максимальна місткість цукрових складів регіону, тис. т.

З наведеного можна зробити висновок, що залишок запасів на кінець кожного періоду визначається, виходячи з запасів на кінець попереднього кварталу та обсягів виробництва і реалізації цукру в поточному. Залишок на кінець першого періоду встановлюється на основі відомого значення запасів на його початок. Отже, під час формування моделі запаси на кінець кожного періоду визначаються через вже відомі дані та невідомі планові квартальні обсяги реалізації, які є аргументами цільової функції.

Необхідність покриття товаровиробниками продовольчих потреб у цукрі визначається як умова забезпечення економічної і соціальної стабільності (формула (6)):

(6)

де: N_t – продовольча потреба в цукрі у відповідному кварталі t , тис. т.

Висновки. Формування і запровадження даної моделі дозволить отримувати максимальний прибуток від реалізації цукру і відповідно збільшувати відрахування до фонду підтримки інноваційно-інвестиційного розвитку підприємств цукробурякового підкомплексу.

Література:

1. Андрощук Г.А. Стимулирование инновационной деятельности в Украине: финансово-кредитный механизм // Проблемы науки. – 2005. – № 3. – С. 22-27.
2. Баранов О.Г. Інноваційний процес як об'єкт державного регулювання // Актуальні проблеми економіки. – 2004. – № 6 (36). – С. 172-178.
3. Закон України “Про інноваційну діяльність” від 4 липня 2002 року N 40-IV (із змінами, внесеними згідно із Законами N 2285-IV від 23.12.2004, ВВР, 2005, N 7-8, ст.162).
4. Закон України " Про інвестиційну діяльність". 18 вересня 1991 року N 1560-XII (Із змінами, внесеними згідно із Законами) N 2285-IV (2285-15) від 23.12.2004, ВВР, 2005, N 7-8, ст.162)

Summary

Margarita Leonidivna Goncharova

Innovative investment model for the development of sugar-beet complex.

Theoretical and practical approaches to investigation of innovative-investment model of sugarbeet subcomplex companies development are highlighted in this article.

Анотація

Маргарита Леонідівна Гончарова

Інноваційно-інвестиційна модель розвитку підприємств цукробурякового підкомплексу.

В статті розглянуто теоретичні і практичні підходи щодо розробки інноваційно-інвестиційної моделі розвитку підприємств цукробурякового підкомплексу.

Аннотация

Маргарита Леонидовна Гончарова

Инновационно-инвестиционная модель развития предприятий свеклосахарного подкомплекса

В статье рассмотрены теоретические и практические подходы к разработке инновационно-инвестиционной модели развития предприятий свеклосахарного подкомплекса.

Гончарова, М.Л. Інноваційно-інвестиційна модель розвитку підприємств цукробурякового підкомплексу / М.Л. Гончарова // Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія Економіка та менеджмент. - 2008. – Вип. 8/2 (32). - С. 66-72.